

Eveneens op 12 april: Schinvelderbossen (I.V.N., afd. Brunssum). Vertrek vanaf de R. K. kerk te Schinveld om 15.00 uur. Vertrek L.T.M.-bus, lijn 4 vanaf station Heerlen om 14.30 uur.

Op zondag 19 april: Ravensbos (Staatsbos-beheer). Vertrek vanaf station Houthem om 15.00 uur. Trein uit Heerlen 14.25 uur, uit Maastricht 14.45 uur.

Op zaterdag 2 mei: Putberg en Imstenraderbos (I.V.M., afd. Heerlen & Ubachsberg). Vertrek vanaf de kapel Benzenrade 15.00 uur. L.T.M.-bus lijn 22 vanaf station Heerlen 14.35 uur. Trein uit Maastricht 13.45 uur.

DE OMSLAGTEKENING

Het door Felix van de Beek getekende fossiel uit het Maastrichts Krijt is *Nautilus heberti*, die behoort tot de Cephalopoda of koppoigen of inktvissen s. l. Het is een fraai en zeldzaam exemplaar, omdat hier de verlaten kamers — dus niet de woonkamer van het dier — zijn blootgelegd, waardoor ook zichtbaar is de kalkbuis, afgescheiden door de siphon, een buis, die de kamers onderling verbindt. Het geslacht *Nautilus* is ten huidige dage nog vertegenwoordigd door *Nautilus pompilius*, de parelmoerschelp.

UIT EIGEN KRING

Ant. van der Kruk zeventig jaar

Een van de verdienstelijke leden van het genootschap heeft op 13 maart j.l. zijn zeventigste verjaardag gevierd. Ik had het genoegen de jubilaris namens ons allen te mogen gelukwensen. Ondanks het aanwezige bezoek werd ik naar de werkkamer gebracht, waar mij de jongste werkstukken van deze oudste leerling van de Stadsacademie voor Toegepaste Kunsten te Maastricht werden getoond: in klei geboetseerd en gebakken, in hout gesneden of in Franse kalksteen gehakt. Aan de wand hingen schilderstukken uit een vroegere artistieke periode en in de kast vermoedde ik dichtwerkjes tussen de vele boeken op natuurhistorisch gebied.

Laten wij hopen dat zijn lichaam nog lang zal

Het middelpunt van de excursies.

volhouden de ingevingen van zijn hyper-actieve geest te volgen. Wij rekenen er op dat hij voorlopig het organisatorische middelpunt zal blijven van onze excursies en vooral ook van die van de Natuur- en Jeugdnatuurwacht te Heerlen.

Al verhaspelt hij dan wel eens de wetenschappelijke namen van paddestoelen en andere planten, — wonderlijk eigenlijk voor een leraar in moderne talen —, en al dwaalt hij nog al eens van het gezelschap weg, hetgeen ook al vreemd is voor een oud-kapitein bij de landmacht, hij is door zijn nimmer aflatend enthousiasme voor ons allen een lichtend voorbeeld!

Anthonie, ad multos annos!

Piet van Nieuwenhoven.

NIEUWE LEDEN

Dr. J. de Bloeme, Bussumergrindweg 38, Hilversum.

H. van Ophoven, Jorisstraat, Echt.

J. W. H. Wetzels, Maria Gorettistraat 50, Kerkrade.

H. C. J. Penners, Mgr. Claessensstraat 43, Sittard.

A. H. J. Faassen, Stalberglaan 504a, Venlo.

H. J. Garnier, Adelborstenstraat 61, Venlo.

VERSLAG

VAN DE MAANDVERGADERINGEN

te Maastricht, woensdag 4 maart 1964

De voorzitter deelt mede dat het museum van de heer G. Mohr uit Heerlen een stuk

ijzeroerpijp heeft ontvangen, dat afkomstig is uit de miocene bruinkoolgroeve St. Anna bij Herzogenrath (D.). Ijzeroer kan te allen tijde ontstaan waar ijzerhoudend water wordt aangevoerd. De ijzerverbindingen kunnen neerslaan doordat dit water in aanraking komt met lucht, bijv. in talrijke bronnen in Zuid-Limburg. De ligging van de grondwaterspiegel speelt hier een rol bij: wanneer de grondwaterspiegel schommelde treffen wij verschillende oerbanken in het bodemprofiel aan. Zoals bekend is werd ijzeroer vroeger vaak gebruikt in de fundering van gebouwen. In het museum is een mooi stuk aanwezig van het fundament van de in de laatste wereldoorlog verwoeste kerk van Afferden. Zie Natuurh. Maandblad. 1948, p. 73.

De heer Poot vraagt naar vindplaatsen van de hokjespeul, *Astragalus glycyphyllos*, in Zuid-Limburg in verband met zijn onderzoek naar zeldzame keversoorten.

De heer Kemp zag op 14 december 1963 in de Maas bij Neerharen (B.) een zeeduiker. Hij kon geen opgewipte snavel of enige tekening op de rug en vleugels zien en houdt het dier daarom voor een Parelduiker (*Gavia arctica*). Ook de heer Stevens heeft dit dier gezien. Hij merkt op dat de opgewipte snavel van de roodkeelduiker een erg moeilijk waar te nemen kenmerk is, zodat hij de determinatie niet zeker acht. De heer Kemp zag verder op 29 december 1963 circa 20 Rietganzen (*Anser fabalis*), op 1 februari 1964 18, en op 8 februari 1964 niet minder dan 150 exemplaren, steeds ten noorden van Roermond. Te Stevensweert vloog op 25 januari 1964 één Rietgans over.

De heer van Nieuwenhoven nam op 5 febr. 1964 boven de Jeker bij het hertenkamp te Maastricht een roestbruin gekleurde kokmeeuw waar. Alleen de pennen, zowel in de vleugel als op de staart en de veren op de kop waren iets lichter van kleur. Het dier vloog als een volkomen normale kokmeeuw boven het water rond op zoek naar voedsel. De veren waren op het oog in goede conditie. Ook de heren Kemp en Stevens hebben omstreeks carnaval dit dier gezien op de ganzevijver. Zij meenden met een stookolieslachtoffer te doen te hebben o.a. omdat het dier zo weinig schuw was.

De heer Buddenberg vraagt dan het woord. Hij is deelnemer geweest van de gidsencursus van het I.V.N. te Heerlen. Hij vraagt waarom

dergelijke cursussen niet gegeven worden in Maastricht. In het museum is een schat van materiaal aanwezig, in de vorm van natuurhistorische voorwerpen, boeken, projectieapparatuur, e.d. Bovendien is er ruimte. Hij meent dat voor dergelijke cursussen een grote belangstelling zal bestaan. Veel mensen die interesse hebben voor de natuur durven niet naar de vergaderingen van het Genootschap te komen, omdat daar vaak te moeilijke onderwerpen ter sprake komen. Op dergelijke avonden zou een jeugdig publiek kunnen worden opgeleid tot volwaardige leden van het genootschap! Bovendien zou de natuurbeschermingsgedachte ontwikkeld kunnen worden. Hij denkt aan een maandelijks vaste avond, met telkens een afgerond onderwerp, zodat het niet erg is als men eens een avond mist. De heer Mommers waarschuwt deze zaak niet te eenvoudig te zien. Men kan nooit voldoende kennis opdoen op een cursus alleen, maar zal de lange weg moeten gaan van zelfstudie en zelfwerkzaamheid. De voorzitter zegt toe de kwestie in overweging te zullen nemen. Hij dankt de heer Buddenberg voor diens bezorgdheid over de veroudering van het ledental van het genootschap, en zijn liefde voor de jeugd.

Als een opstapje voor het onderwerp dat deze avond door de heer G. van Eyndhoven besproken zal worden — zie bijgaand artikel over mijten — vertoont de heer Sondeyker enige exemplaren van de duiveteek, gevangen in een huis waar reeds sinds zes jaar geen duiven meer werden gehouden. Volgens de heer van Eyndhoven kunnen teken zeer lang zonder voedsel. Duiveteken gelden in Noord-Nederland als zeldzame gasten. Het dier stamt uit Zuid-Europa. In Maastricht is het echter een normaal voorkomende soort.

De voordracht van de heer van Eyndhoven werd zeer geestig gebracht aan de hand van een overvloed aan gekleurde plaatjes, gefotografeerd uit het grote werk van Antonio Berlese.

te Heerlen, woensdag 11 maart 1964

De Heer Bult sprak over de watersnip: bij wandeling op 1 februari langs een plas te Brunssum vlogen plotseling vlak voor onze voeten twee kleine snippen op, en een twintig meter verder een derde. De laatste won snel hoogte, in

een snelle zigzagvlucht en „etsj-etsj” roepend. Daardoor kon de soort worden vastgesteld: een watersnip. Van de beide andere vogels was de vlucht meer rechtlijnig en werd geen geluid gehoord. Zij volgden in een grote boog de oever van de plas en vielen weer in. Van een van de vogels kon de positie worden bepaald. Toen wij op de hoge oever langs deze plaats liepen op 1½ m afstand van het water gebeurde er niets. Eerst toen wij vlak langs het water liepen vloog het dier op om spoedig weer in te vallen. Dit spelletje herhaalde zich enige malen zonder dat het ons lukte de vogel op de grond waar te nemen. De determinatie op grootte en gedrag leverde inmiddels geen moeilijkheden meer op: bokje.

Enige dagen eerder verbleef op dezelfde plaats een ex. van deze soort waarbij het mogelijk was andere verschilpunten met de watersnip waar te nemen: de donkerder bovenzijde met twee lichtgele lengtestrepen, het ontbreken van de middenstreep op de kop en de staart zonder witte buitenpennen.

Daarna vertoonde de heer Bult dia's van vleermuizen, slangen en vogels, eigen opnamen van dieren die hij op voorafgaande vergaderingen besproken had, en van enige bloemen.

UIT HET LEVEN DER MIJTEN (ACARI)

door
G. L. van EYNDOVEN

(Zoölogisch Museum, Amsterdam)

Onderstaand artikel is een samenvatting van de voordracht, welke ik op woensdag 4 maart 1964 voor het Genootschap heb gehouden.

Bij het samenstellen hiervan heb ik getracht zoveel mogelijk gegevens te verwerken, maar ik wil er gaarne uitdrukkelijk op wijzen, dat de mijten door hun talrijke aanpassingen een zeer grote verscheidenheid laten zien, zodat er heel vele uitzonderingen zijn en men dus nooit mag generaliseren.

De mijten of Acari vormen een speciale orde van de Spinachtige dieren of Arachnoidea, die o.a. zijn gekenmerkt door het bezit van 8 paar poten.

Andere Arachnoidea zijn de echte spinnen, de schorpioenen, de bastaardschorpioenen en de hooiwagens.

De Acari hebben als gemeenschappelijk kenmerk, dat de 3 gebruikelijke lichaamsonderdelen: kop, borststuk en achterlijf, tot één geheel zijn versmolten, waarbij zelfs geen oorspronkelijke geledingen meer zijn waar te nemen. Wel kan er een snuitachtig verlengsel zijn (gnathosoma) waarin zich de monddelen bevinden, doch een kop is dat niet. De ogen — als zij aanwezig zijn — zitten dan ook op het lichaam.

Zo klein als de mijten veelal zijn, beschikken zij toch over spijsverterings- en ademhalingsorganen. Ook hebben zij zenuwen, klieren en allerlei waarnemingszintuigen.

Gewoonlijk zijn mannetje en wijfje duidelijk verschillend. De voortplanting geschiedt als regel na copulatie en meestal door het leggen van eieren, waaruit een 6-potige larve komt. Deze vervelt een paar maal tot achtereenvolgens protonymphe, deutonymphe en soms tritonymphe, waarna het adulte stadium volgt. Soms wordt het sperma door middel van een spermatofoor overgebracht. Ook parthenogenese komt voor.

Over de evolutie der Acari is vrijwel niets met zekerheid bekend. Zeer oud zijn zij zeker. De oudst bekende exemplaren (*Protacarus crani* Hirst) zijn aangetroffen in het Devoon en dat waren reeds geheel en al mijten, zij het dan ook wat afwijkend van onze huidige vormen.

In de loop van de miljoenen jaren hebben de Acari een groot vermogen van aanpassing ontwikkeld, zowel wat klimaat als biotoop betreft. Zij komen voor van de arctische landen tot in de tropen en van het hooggebergte tot in de laagvlakte. Zij leven er op de grond op en in mossen, korstmossen, humus en dergelijke. Zelfs zijn er soorten die kunnen leven op open zandgrond in de volle zon of in de duisternis van diepe grotten. Sommige maken ook dankbaar gebruik van wat de menselijke samenleving aan stof in huis en aan voorraden biedt. Vele hebben zich aangepast aan het leven onder water en men vindt ze dan zowel in zoet- als in zeewater en zelfs in thermische wateren. Weer andere hebben zich gespecialiseerd op het samenleven met allerlei dieren en planten.

Wat de gastheer aangaat, treft men ze aan op en bij alle mogelijke dieren, zoals zoogdieren, vogels, reptielen, slakken, hooiwagens en allerlei insecten. Ook leven zij op ontelbare plantensoorten. Deze samenleving kan voor de gast-